

Kökü Mazide Bir Âti: Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II (20. Yüzyıldan Günümüze 1860-1985) Projesi*

Saadet Çetin**

Biyografiler köklü geçmişiyle zengin bir tarih ve insan birikimine sahip uygarlıkların önemli kaynakları arasında yer alır. Türk toplumu da Osmanlıdan başlayarak zengin bir biyografi geleneği meydana getirmiştir. Şair ve edipler başta olmak üzere hattatlar, önemli devlet adamları, veliler ve bilginler hakkında kapsamlı tezkireler bulunmaktadır. 20. yüzyıla kadar kesintisiz devam eden bu geleneğin çeşitli modern örnekleri de bulunmaktadır. 1970'li yıllarda Behçet Necatigil'in *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* isimli çalışması şair ve yazarları günümüze kadar taşıyan ilk sözlük niteliğindedir. Yapı Kredi Yayınlarının hazırladığı *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi* (2001) ve daha sonra Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığının Türk dünyası edebiyatı ve edebiyatçıları üzerine yaptığı çalışma buna örnek olarak gösterilebilir. Bu çalışmaların tümü yararlı olmakla birlikte hazırlanma kriterleri açısından tutarlı ve net olmadıkları görülmektedir. Daha kullanışlı, bütüncü ve kapsamlı olana ulaşma yolunda birbirine eklenerek ve zenginleşerek devam eden bu geleneğin son örneği ise Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II (20. Yüzyıldan Günümüze 1860-1985) projesidir. Ahmet Yesevi Üniversitesi ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından desteklenen Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II projesi, 1860'dan itibaren eser vermiş şair ve yazarlardan başlayarak 1985 doğumlulara kadar şair ve yazarların biyografilerinin yer aldığı bir sözlük olacaktır.

Bu çalışma aslında başlangıçtan 20. yüzyıla kadar olan süreçteki şair ve yazar biyografilerinin hazırlandığı Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü I projesinin ikinci ve tamamlayıcı basamağıdır. Prof. Dr. Mustafa İsen'in başkanlığındaki edi-

* Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:
Çetin, Saadet. (2018). "Kökü Mazide Bir Âti: Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II (20. Yüzyıldan Günümüze 1860-1985) Projesi". *bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 86: 215-218.

** Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Öğrencisi – Eskişehir/Türkiye.
saadetcetin45@gmail.com

tör grubu tarafından yürütülen projenin ilk aşaması 1 Şubat 2013 ile 31 Mart 2015 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Eylül 2013 itibariyle yazılan maddelerin Genel Ağ ortamında kullanıcılarla paylaşılmaya başlandığı projede, ölüm tarihi 1920 yılına kadar olan Türk şair ve yazarların biyografileri yazılmıştır. İlk projede daha önce Halûk İpekten, Musafa İsen vd. tarafından hazırlanan *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü* (1998) adlı çalışmada tespit edilen 3180 ismin şu an itibariyle tekke ve aşık edebiyatı ile birlikte 6980 şair ve yazar sayısına ulaştığı görülmektedir. Bu maddeler 438 farklı yazar tarafından hazırlanmıştır. Böylece tezkirelerde yer almamış ama bir şekilde edebiyat ortamına dahil olmuş isimlerin de unutulmasının önüne geçilmiş ve Türk edebiyatının zenginliği gerçek anlamda ortaya çıkarılmıştır. www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com üzerinden yayınlanmaya başladığı günden itibaren basında önemli bir adım olarak karşılanan çalışma hakkında birçok gazete ve internet sitesinde haberler yayınlanmış; sistem, Doğan Hızlan başta olmak üzere çeşitli köşe yazarları tarafından tanıtılmıştır. Projenin elverişli bir kullanıma ulaşması anlamında bir diğer somut adım ise Milli Eğitim Bakanlığının elektronik eğitim portalı Eğitim Bilişim Ağı (EBA)'nda yayınlanmasıdır. Böylece öğrenci ve öğretmenlerin temel kaynaklar kullanılarak hazırlanmış, güvenilir ve doğru bilgiye ulaşmaları sağlanmıştır.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nün 20. yüzyıla kadar olan birinci aşamasından sonra batılılaşma hareketlerinin başladığı Tanzimat döneminden günümüze kadar olan kısmının da projeye dahil edilmesi için çalışmalara başlanmıştır. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II (20. Yüzyıldan Günümüze 1860-1985) projesi tarih, kültür ve edebiyatın geçmişten geleceğe bir bütün olarak düşünülmesi gerektiği ve bir uygarlıkta devamlılığın esas olduğu fikrine dayanmaktadır. Bu sebeple Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II (20. Yüzyıldan Günümüze 1860-1985) projesi bir bütünün parçası olarak düşünülmelidir. Buradaki kapsam Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü I (13. Yüzyıldan 20. Yüzyıla) projesi ile bütünlük sağlayacak çerçevede düzenlenmektedir. Bununla birlikte proje sadece Türkiye ile sınırlı kalmayacaktır. Balkan coğrafyasında, Kıbrıs'ta Türkçe yazan; Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde "gurbetçi" tanımıyla bulunan, Cengiz Aytmatov gibi eserleriyle ülkemizde çok tanınanların biyografilerine de yer verilecek projenin alt editörlükleri şunlardır: 1800-1900, 1901-1930, 1931-1960, 1961-1985, Balkan Yazar ve Şairleri, Polisiye - Bilim Kurgu, Türk Dünyası (Balkan Ülkeleri Dışında), Çocuk Edebiyatı, Aşık ve Tekke Edebiyatı.

1 Mart 2017 tarihinde başlayan Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II projesi Prof. Dr. Mustafa İsen'in başkanlığı ve Prof. Dr. Yakup Çelik'in başkan yardımcılığında yürütülmektedir. Prof. Dr. M. Öcal Oğuz, Prof. Dr. Fazıl Gökçek, Doç. Dr. Gonca Gökalp Alpaslan, Doç. Dr. Mustafa Kurt dönem editörlüklerini üstlenirken Prof. Dr. Osman Horata ve Doç. Dr. Tuba Durmuş ise bir önceki projenin birikimiyle danışmanlık sağlamaktadır.

1860 ve 1985 yılları arasını kapsayan biyografik sözlükte, edebi eser kaleme almış şair ve yazarların, edebiyat eleştirisine veya kuramlarına katkı yapan eleştirmenlerin tümü sözlüğe alınacaktır. Modern biyografi yöntemleri kullanılarak hazırlanacak maddelerin kapsamı ise şair/yazar/eleştirmenlerin edebi başarıları kıstas alınarak belirlenecektir.

Proje ekibinin çalışma sistemi literatür taramalarıyla tespit edilen şair ve yazarların biyografilerinin akademisyenler ve araştırmacılar tarafından yazılmasının ardından editör gruplarının kontrolünden geçirilerek yayınlanması şeklindedir. Ahmet Yesevi Üniversitesi tarafından hazırlanan bir veri tabanı üzerinden işleyen sistemde madde yazmak isteyen üyelerin şair/yazar/eleştirmeni talebi ve editörlerin onayının ardından madde yazma işlemi başlamaktadır. Genellikle şair/yazar/eleştirmen üzerine kitap yazmış, tez yapmış kişilerce projenin yazım kurallarına uygun şekilde yazılan maddeler, ilgili editör tarafından sistem üzerinden incelenmektedir. İnceleme aşamasında düzeltmeler yapan editörler, yetersiz bulunan maddeleri gerekli notlarla birlikte tekrar yazılmak üzere yazara geri gönderebilmektedir. Editör tarafından yapılan köklü değişikliklerde ise yazarın onayı alınmaktadır. Bu haliyle yazar ve editör arasında işbirliği içerisinde gerçekleştirilen, Türkiye'nin çeşitli şehir ve üniversitelerinden katılımı zenginleşip gelişen proje adeta ulusal bir okul niteliği arz etmektedir.

Bir veri tabanı üzerinden okuyucuya sunulan projenin, istenildiği zaman güncellenebilecek olması bilginin doğruluk ve güvenilirliğini artırmaktadır. Temel kaynaklar kullanılarak ve alanında uzman kişilerce akademik bir ansiklopedi olarak hazırlanan proje maddeleri bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara önemli bir malzeme sağlamaktadır. Ayrıca hizmet veren veri tabanı çeşitli anahtar kelimelerle arama yapıldığında tüm sistemi anahtar kelimeye göre listeleyerek okuyucuya sunmaya elverişli bir şekilde programlanmıştır. Böylece bir şair/yazar hakkında yazılmış akademik maddeye ulaşmanın çok ötesinde bir kullanım sunmaktadır. Şair/ yazarların memle-

keti, doğum ve ölüm tarihleri, yaşadığı yerler, eserleri, eser verdikleri türler, bağlı oldukları kurum ve kuruluşlara göre de arama yapılabilmektedir.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II projesinde ilk başta belirlenmiş 4000 civarında şair ve yazarın yapılacak araştırmalarla artması planlanmaktadır. Şu anda projede 7760 madde bulunmaktadır. Projenin en önemli hedefi, daha önceki çalışmalarda tespit edilen sayıların üzerine çıkararak var olan bu birikimi çağdaş biyografi yöntemleriyle ortaya koymaktır. Hazır olan maddelerin yayınlanmaya başladığı ve Mart 2019'da tamamlanması planlanan Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü II projesine teis.yesevi.edu.tr adresi üzerinden erişim sağlanabilmektedir.

Bu vesile ile bu projenin hem birinci hem de şu an sürecin devam ettiği ikinci kısmına teknik ve maddi destek vererek, bir üniversiteden beklendiği gibi, akademik projelerin ortaya çıkmasında çok önemli katkıları olan Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi'ne teşekkürlerimizi sunuyoruz. Proje grubu, Türk edebiyatına ait zengin biyografi geleneğine katkı sağlamak isteyen yeni madde yazarlarını beklemektedir.